

les 1 **De wereld**

Dit jaar leer je in Land in zicht meer over de wereld. Er zijn zeven werelddelen: Europa, Noord- en Zuid-Amerika, Afrika, Azië, Oceanië en Antarctica.

les 2 **Rondje wereld**

Over de wereldkaart lopen lijnen, die de wereld in stukken verdelen. De lijnen zijn eigenlijk cirkels die rond de wereld lopen. Op een globe kun je dat zien. De lijnen die van noord naar zuid lopen noem je meridianen. De cirkels die van west naar oost lopen worden naar de polen toe steeds kleiner. De grootste cirkel is de **evenaar**. Op de wereldkaart staan ook gestippelde cirkels. Helemaal in het noorden en het zuiden vind je de **poolcirkels**. Ten noorden en zuiden van de evenaar lopen de **keerkringen**. Op 21 juni staat de zon precies boven de noordelijke keerkring. Het is bij ons dan zomer. Op 21 december staat de zon precies boven de zuidelijke keerkring. Het is bij ons dan winter. Het gebied tussen de keerkringen noem je de **tropen**. Daar is het erg warm. Bij de evenaar liggen **tropische regenwouden**. Iets verder van de evenaar af liggen **steppes** en **savannes**. Op de keerkringen vind je veel **woestijnen**. Tussen de keerkringen en de polen ligt het **gematigd klimaat** en de **toendra's**. Binnen de poolcirkels heerst het **poolklimaat**. Daar is het heel koud.

les 3 **Spraakverwarring**

Niet ieder land heeft zijn eigen **taal**. In veel landen in Zuid-Amerika wordt bijvoorbeeld Spaans gesproken. Dat komt doordat de Spaanse **ontdekkingsreizigers** die landen vroeger veroverd hebben. De landen werden **kolonies** van Spanje. Omdat Suriname vroeger bij Nederland hoorde, spreekt men daar Nederlands. In alle landen bestaan ook **dialecten**. Soms lijken die erg op de officiële taal, maar soms ook niet. Mensen uit het westen van China kunnen de mensen uit het oosten van China soms bijna niet verstaan. Er zijn ook landen waar meerdere talen gesproken worden. In India bijvoorbeeld. En in Nederland is Fries ook een officiële taal.

les 4 **Samenwerken moet!**

Na de Tweede Wereldoorlog zijn de **Verenigde Naties (VN)** opgericht. Dat is een vereniging waar bijna alle landen van de wereld lid van zijn. Door **samenwerking** probeert de VN te voorkomen dat er nieuwe **oorlogen** ontstaan. Dat lukt niet altijd. Als er ergens oorlog is, stuurt de VN er **vredeslegers** naartoe die de mensen proberen te beschermen.

Onder de VN vallen verschillende **organisaties**. Zo zorgt de FAO voor afspraken over landbouw en voedsel. De WHO houdt zich bezig met de gezondheidszorg. Unicef richt zich op kinderen. En Unesco zorgt voor het onderwijs.

In Den Haag staat het Vredespaleis. Dat is een internationale rechtbank.

In Zwitserland, in de stad Genève, staan veel kantoren van de VN. Het hoofdkantoor van de VN staat in New York.

les 5 **Arm of rijk**

Op de wereld zijn grote verschillen tussen **arm** en **rijk**. Vooral in Afrika, Azië en Zuid-Amerika komt veel **armoede** voor. Volgens de **rechten van de mens** heeft iedereen recht op de **basisbehoeften** voedsel, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg. Arme mensen hebben niet al deze basisbehoeften.

In Nederland kopen we het meeste eten in winkels. In arme gebieden zijn er veel mensen die zelf hun voedsel verbouwen. Dit heet **zelfvoorzienende landbouw**.

Meestal gebeurt dit met de hand op kleine stukjes grond. In **sloppenwijken** is er niet genoeg ruimte voor tuintjes met groente. Soms zoeken de mensen daar hun eten op de vuilstortplaats.

Rijke landen proberen armere landen te helpen door geld en goederen te geven of te helpen het onderwijs te verbeteren. Dit heet **ontwikkelingshulp**.

Er komen veel producten uit ontwikkelingslanden. Maar het meeste geld dat ermee verdiend wordt, gaat naar de rijke landen. Boeren die **cacao** of koffie verbouwen, verdienen weinig geld. Het meeste geld wordt verdiend door de handel, de fabrieken en de winkels. **Max Havelaar** is een organisatie die producten verkoopt waarvan zoveel mogelijk van het geld bij de boeren terecht komt.

les 1 **Noord-Amerika**

Noord-Amerika bestaat uit de Verenigde Staten, Canada en Mexico. In de VS en het grootste deel van Canada spreekt men Engels. In een deel van Oost-Canada spreekt men Frans. In Mexico spreken de inwoners Spaans. In het noorden van Canada wonen Inuït (Eskimo's).

les 2 **Zuid-Amerika**

Tot Zuid-Amerika behoren onder andere de landen Colombia, Suriname, de Nederlandse Antillen, Brazilië en Argentinië.

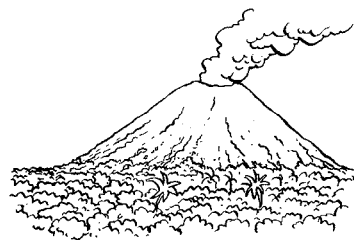
In 1492 ontdekte Columbus Amerika. Overal in Noord- en Zuid-Amerika woonden toen al mensen. Columbus noemde hen indianen, omdat hij dacht dat hij naar India gevaren was. De indianen zijn lang onderdrukt. Nu beseffen mensen dat het belangrijk is de cultuur van de indianen te behouden.

les 3 **De berg ontploft!**

Langs de westkust van Noord- en Zuid-Amerika zijn veel **vulkanen**. Er komen ook vaak **aardbevingen** voor. Dat komt doordat die kust aan de rand van een **aardplaat** ligt. De rand van zo'n plaat noem je een **breuk**. De aarde bestaat uit losse platen. Die bewegen heel langzaam. Soms schuiven de platen over elkaar heen. Dan ontstaan er zwakke plekken in de plaat en wordt **magma** omhoog geduwd. Er ontstaat een vulkaan met een krater. Een krater is eigenlijk een gat in de aardkorst. Daardoor spuit magma naar buiten. Boven de grond wordt magma **lava** genoemd.

Een aardbeving ontstaat wanneer twee aardplaten botsen.

Ook bij andere kusten langs de Grote Oceaan liggen veel vulkanen. Daarom wordt de ring van kusten rondom de Grote Oceaan ook wel de **Ring van vuur** genoemd.

les 4 **The American Dream**

Veel Amerikanen met weinig geld dromen ervan uiteindelijk tot de rijkste en belangrijkste mensen van het land of van de wereld te horen. Dit noem je **the American Dream**. Bij de baas van het computerbedrijf Microsoft is die droom uitgekomen. Zijn bedrijf begon heel klein en is nu **marktleider**. Dat betekent dat zijn bedrijf het grootste of belangrijkste bedrijf in zijn soort is. De Verenigde Staten worden wel een **economische grootmacht** genoemd. Dat is een land dat veel grote bedrijven heeft en dus veel met het buitenland handelt.

Bij veel Amerikanen komt hun Amerikaanse droom helaas niet uit. Zij leven onder de armoedegrens.

les 5

Ruimte!

In Zuid-Amerika heb je grote grasvlaktes. Die worden **pampa's** genoemd. Daar is veel ruimte. Er lopen grote kuddes koeien op grote stukken grond. Dit noem je **extensieve veeteelt**. De koeien op de pampa's worden bij elkaar gehouden door gaucho's. Zo heten cowboys in Zuid-Amerika. Op de pampa's is ook ruimte voor grote akkerbouwgebieden.

In Nederland is veel minder ruimte voor vee. De koeien staan op stal of lopen in een wei. Dat noem je **intensieve veeteelt**. De Nederlandse boer heeft veel meer werk aan zijn koeien.

Niet alleen koeien, maar ook de mensen hebben veel ruimte in Zuid-Amerika, vooral buiten de steden. De **bevolkingsdichtheid** is er laag.

les 1

Afrika

Tot Afrika horen onder andere de landen Egypte, Ethiopië, Kongo, Zuid-Afrika en Nigeria. Afrika wordt in tweeën gedeeld door de Sahara. Ten noorden van de Sahara wonen vooral blanke mensen, ten zuiden donkere. De meeste Afrikaanse landen zijn kolonies geweest van Europese landen. Afrika is het armste werelddeel.

les 2

De Sahara

De Sahara is de grootste **woestijn** van de wereld. Hij is net zo groot als Europa. Overdag is het er heel heet en 's nachts heel koud. De meeste woestijnen bestaan uit rotsen en stenen.

Een **oase** is een plek in de woestijn waar water opborrelt. Mensen gebruiken het water om hun grond te besproeien. Dit heet **irrigatie**.

In de woestijn zijn volken die niet op een vaste plek wonen. Ze trekken in tenten rond. Je noemt hen **nomaden**.

les 3

Weg uit Marokko

In Nederland wonen veel mensen die oorspronkelijk uit een ander land komen, bijvoorbeeld Marokko. Ooit **emigreerden** ze uit hun land. Ze kwamen in Nederland wonen, dus ze **immigreerden** in Nederland.

In Marokko was niet veel werk. En in Nederland waren te weinig mensen om al het werk te doen. Eerst kwamen er vooral mannen uit Marokko. Later kwamen hun vrouwen en hun kinderen ook. Nu zijn er ook mensen die weer terug naar Marokko gaan, omdat ze daar oud willen worden, of omdat daar nu wel werk is. Dat noem je **remigratie**.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn er ook veel Nederlanders geëmigreerd. Zij gingen naar Canada, Australië of de Verenigde Staten.

Door de afspraken binnen de EU mogen inwoners van de EU-landen wonen of werken in elk EU-land.

les 4 **Cacao uit Ghana**

Chocolade wordt van **cacao** gemaakt. Cacao groeit op **plantages** in Afrika. In Ghana bijvoorbeeld. De cacaobonen gaan in zakken en worden zo verkocht aan het buitenland. Daar wordt er chocolade van gemaakt. Meestal krijgen de boeren weinig geld voor de cacao.

Het meeste geld wordt verdiend door de chocoladefabrieken in het buitenland. Door ontwikkelingshulp hebben de boeren nu verenigingen opgericht zodat ze de cacaobonen zelf kunnen verkopen en er iets meer mee verdienen.

Fair Trade is een organisatie die producten zoals chocolade en koffie verkoopt waarvoor de boeren meer geld krijgen dan normaal. Fair Trade betekent eerlijke handel. In Nederland worden die producten door **Max Havelaar** verkocht. Fair Trade zorgt dat de grondstoffen **duurzaam verbouwd** worden.

les 5 **Tegenstellingen**

Afrika is een werelddeel met veel **armoede**. Toch zitten er grote **rijkdommen** in de grond. Zoals diamanten in Zuid-Afrika. Maar er worden ook andere **delfstoffen** opgegraven. Het probleem van Afrika is dat al die rijkdom maar bij een paar mensen terecht komt. Ook is er veel **corruptie**. Om iets gedaan te krijgen, moet je eerst geld betalen. Als je niets betaalt, krijg je nergens toestemming voor.

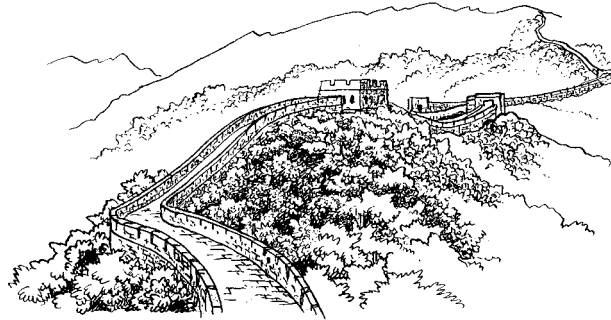
In Zuid-Afrika was er vroeger een grote tegenstelling tussen zwarte en blanke mensen. Tot 1990 werden de zwarte mensen van de blanken gescheiden. Zwarte mensen waren ondergeschikt aan de blanken. Nu is dat veranderd. Langzamerhand wordt Zuid-Afrika een **multiculturele samenleving** met gelijke rechten en kansen voor iedereen.

les 1

Azië

Tot Azië horen onder andere de landen China, Japan, Zuid-Korea, Taiwan, Thailand, Bangladesh, India, Pakistan, Iran, Irak, Israël, Vietnam en Indonesië. Azië is een enorm groot werelddeel met grote verschillen. In het noorden het noordpoolgebied en in het zuiden de tropen. Azië heeft veel records, bijvoorbeeld: de hoogste berg, de Mount Everest, de langste muur, de Chinese muur, en het land met de meeste inwoners: China. In Azië zijn veel wereldgodsdiensten ontstaan.

les 2

Heilige plaatsen

In het **Midden-Oosten** zijn veel geloven ontstaan. Zowel de **islam**, het **christendom** als het **jodendom** heeft er zijn wortels. Veel mensen gaan dan ook naar dit gebied om heilige plaatsen te bezoeken. In Mekka komen elk jaar veel moslims bij elkaar om rond de Kaaba, een heilige zwarte steen te lopen. In Mekka is Mohammed geboren, de stichter van de islam.

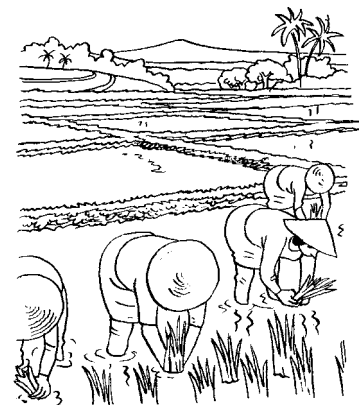
Een andere heilige plaats is Jeruzalem in Israël. Daar staat een grote moskee. Maar ook voor joden en christenen is Jeruzalem een belangrijke stad. In de Bijbel staat dat het joodse volk in Israël leefde. Na de Tweede Wereldoorlog kregen de joden in Israël een eigen staat. Maar de Palestijnen woonden hier ook al. Sinds die tijd wordt er veel gevochten in Israël.

In de koran, de bijbel en de tenach (de heilige boeken van de moslims, de christenen en de joden) staan soms dezelfde verhalen.

les 3

Rijst

In Indonesië vind je veel **sawa's**. Dat zijn natte rijstvelden, die trapsgewijs tegen een berghelling liggen. Je noemt dat **terrasbouw**. In Azië, maar ook in andere delen van de wereld wordt veel rijst gegeten. Rijst heeft een warm en vochtig klimaat nodig om te kunnen groeien. Nederland is te koud voor de rijstteelt. In veel arme landen wordt rijst met de hand geoogst. In rijkere landen gebeurt het oogsten met grote machines.

les **4** **Met z'n allen op een kluitje**

De wereldbevolking groeit snel. Dat komt doordat er meer mensen worden geboren maar ook doordat mensen nu ouder worden dan vroeger, door de betere gezondheidszorg.

In China wonen nu nog meer mensen dan in India. Maar in India is de **bevolkingsdichtheid** al wel groter dan in China. Dat komt doordat India minder groot is. De bevolkingsdichtheid is het **aantal inwoners per vierkante kilometer** (inw. / km²).

Over een paar jaar zullen er in India meer mensen wonen dan in China. Dat komt omdat de **bevolkingsgroei** in India groter is. Maar ook in **dichtbevolkte** landen heb je **dunbevolkte** gebieden. De verschillen tussen stad en platteland zijn vaak erg groot.

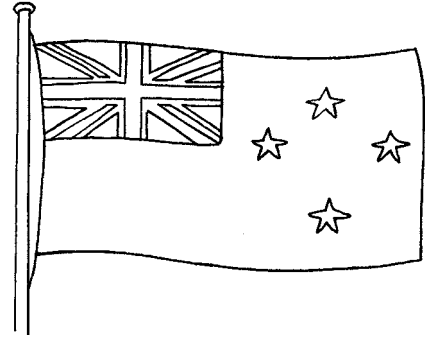
les **5** **Made in China**

In sommige kleding van merken uit Europa of de Verenigde Staten, zit een label uit Azië. Dat komt doordat veel Aziatische landen **lagelonenlanden** zijn. De mensen verdienen er veel minder dan in Europa. Daarom laten westerse merken hun producten in lagelonenlanden maken. In China bijvoorbeeld. Hoewel de lonen in China laag zijn, is het land niet arm. De **economische groei** in China is erg groot. Ze maken er veel **hightechproducten** die ze voor een groot deel naar het buitenland **exporteren**. Door de economische groei in China is de **welvaart** van veel Chinezen toegenomen. De mensen kunnen nu zelf ook moderne producten kopen. Op het platteland zijn de mensen vaak nog wel arm.

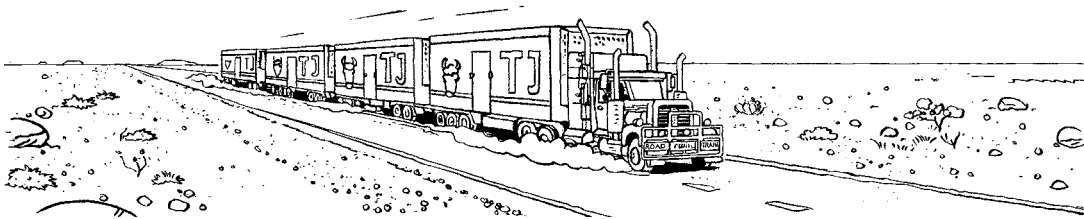
les 1 **Oceanië en Antarctica**

Oceanië is de naam van het werelddeel dat bestaat uit een groot aantal eilanden in de Grote Oceaan. Ook Australië, Nieuw-Zeeland en Papoea Nieuw-Guinea horen bij Oceanië. Ten zuiden van Oceanië ligt het werelddeel Antarctica. Dit werelddeel ligt op de zuidpool. Er wonen bijna geen mensen.

les 2 **Met een rugzak door Australië**

Veel jongeren reizen voor een paar maanden door Australië. Daar trekken ze rond met een rugzak. Canberra is de hoofdstad van Australië, maar de grootste stad is Sydney. De meeste steden liggen in het zuidoosten van het land.

Bij het Groot- Barrièrerif kun je goed duiken. Het binnenland van Australië bestaat bijna helemaal uit woestijnen. Veel wegen in het binnenland zijn niet verhard. Dat komt omdat de afstanden te groot zijn om dat te onderhouden. In Australië leven veel buideldieren, zoals de kangoeroe.

les 3 **Reuzen in de oceaan**

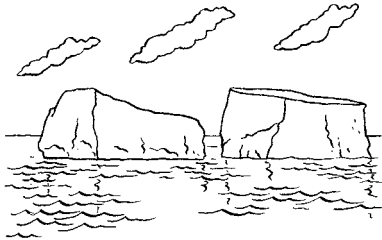
Het grootste deel van het aardoppervlak bestaat uit oceanen. De oceanbodem is niet vlak. Soms duikt de bodem ineens een kilometer naar beneden. De diepste oceanbodem ligt op elf kilometer onder de waterspiegel. Dat is in de Marianentrog in de buurt van de Filipijnen. De **zeestromen** worden veroorzaakt door verschillen in watertemperatuur, door de wind en door het draaien van de aarde. De zeestromen stromen altijd dezelfde kant op.

In alle oceanen komen bulrugwalvissen voor. Je kunt de walvissen het beste zien op plaatsen waar veel voedsel in de oceaan zit. Dat is vaak bij steile hellingen in zee, waar het continent ophoudt en de oceaan opeens heel diep wordt. Op die plaatsen komt door een opwaartse stroming voedsel naar boven. Sommige landen jagen nog op walvissen. Andere landen hebben ontdekt dat je meer geld kunt verdienen door toeristen naar walvissen te laten kijken. Dit is een duurzame manier van toerisme en noem je **ecotoerisme**.

les 4 **Antarctica**

Antarctica is de koudste plek op aarde. Er wonen bijna geen mensen. Op Antarctica ligt de **Zuidpool**. Bij de Zuidpool is een onderzoekscentrum voor wetenschappers. In tegenstelling tot de Noordpool ligt er onder het ijs van Antarctica wel land. Antarctica is van niemand.

Het ijs van **gletsjers** op Antarctica, maar ook op andere delen van de wereld smelt sneller dan vroeger. Dit komt door het **broeikaseffect**. Het broeikaseffect wordt veroorzaakt door luchtvervuiling. Daardoor komt er **koolzuurgas** in de lucht. Dit gas vormt een soort deken om de aarde. Zonnestralen gaan door die deken heen

en verwarmen de aarde. Maar de deken houdt de warmte vast. Net als in een broeikas: daar kan de warmte er wel in, maar niet uit. Zo warmt de aarde steeds meer op. Doordat het ijs smelt, komt er meer water in de oceanen en stijgt de zeespiegel.

les 5 **Een blik naar boven**

Op het zuidelijk halfrond kun je het **Zuiderkruis** zien. Dat is groep sterren in de vorm van een kruis. Er bestaan een heleboel **sterrenbeelden**, zoals het Zuiderkruis. Vroeger gebruikten mensen de sterren om de weg te kunnen vinden. Die sterren lijken dicht bij elkaar te staan, maar eigenlijk staan ze soms lichtjaren van elkaar vandaan.

Een **ster** is eigenlijk een **zon**, want een ster geeft licht. Om een zon draaien vaak **planeten**. Planeten geven zelf geen licht, ze weerkaatsen het licht van de zon. Om sommige planeten draaien weer **manen**. Om de aarde draait één maan. **Satellieten** zijn kunstmanen. Ze draaien ook om de aarde heen, maar ze zijn door mensen gemaakt. Satellieten zorgen voor draadloze verbindingen.

